

SHARING OUR STORY AND VISION

Inför religionspedagogiskt seminarium om aktivt lärande i kyrkor och samfund den 7-9 maj 1998 under ledning av **professor Thomas H Groome, Boston**

Något om Thomas H Groome och hans pedagogik

Irländare och katolik

Thomas H Groome är irländare, närmare bestämt från grevskapet Kildare, där han växte upp och fick sin första utbildning fram till en masters-examen i teologi vid St. Patricks seminary i Carlow. Studierna fortsatte vid Fordham University och Union Theological Seminary/Columbia University i New York, med bl a doktorsgraden i religionspedagogik som resultat.

Sedan åtskilliga år är han knuten till det katolska Boston College, där han presenteras som lärare och professor i teologi och religionspedagogik. Vid Boston College är i första hand inriktat på pastoral utbildning och fortbildning, varvid de pedagogiska frågorna i den lokala församlingen intar en central plats. Kursutbudet är imponerande och bland lärarna hittar man ofta gäster med spännande profil.

Nyligen hedrades Groome med en förnämlig utmärkelse av the National Conference of Catechetical Leadership för sina framstående insatser i förnyelsen av det kateketiska arbete. Ändå är Groomes inflytande i högsta grad eklektiskt. Hans böcker läses sedan många år vid de flesta teologiska seminarier med självaktning. Utan tvekan är han en av vår tids mest inflytelserika religionspedagoger, som genom sina böcker, föreläsningar och seminarier runt om i världen inspirerat människor med ansvar för kristen undervisning och utbildning inom många olika kyrkor.

Teocentrisk och Kristocentrisk

All pedagogik behöver en fast grund att stå på. Valet av orienteringspunkt är nödvändigt för helheten och sammanhanget. Groomes teologi är teocentrisk och kristocentrisk – i god thomistisk och dominikansk anda. Redan detta säger något viktigt om Groomes religionspedagogik – den känner sin utgångspunkt och sitt mål.

Religionspedagogiken är alltså för Groome en teologisk vetenskap och den teologi han valt

genomsyrar och formar varje enskilt tema inom religionspedagogiken: synen på den lärande människan, kunskapen i alla dess former, undervisningens dynamik och mål, innehållet och vägarna till kunskap. I allt finns den tydliga förankringen i en kristen tro, grundad i Kristus och hans förkunnelse i ord och gärning, det som Groome valt att kalla "the Story" med stort S, berättelsen om det på en gång varande och kommande Riket, där Guds goda vilja råder. I den ligger hoppet inneslutet, "the Vision" med stort V, löftet om Gudsrikets slutliga seger.

Den lärande människan som aktivt subjekt

Människan kan med Groomes syn aldrig reduceras till ett passivt objekt. Den enskilda människan är första subjektet i lärandet, där läraren blir medvandrar och vägvisaren, som "leder ut" (educare) till upptäckter i livet.

I Groomes teologiska bas finns inte heller någon motsättning mellan ande och materia, mellan uppenbarelsens tro och tankens filosofi. Allt utgår från samma källa. Människan är skapad av Gud till att vara hans avbild. Hon är på en gång Guds skapelse och hans medarbetare. Därmed syftar all kristen undervisning till att leda människor fram till denna insikt om sig själva, till att förstå Gudsrikets hemligheter och själva bli bärare av den kristna tron "story" och "vision" – så som var och en kan förstå den i sitt liv och med sina erfarenheter och horisonter.

Som pilgrim i tiden – historien och rummet

Människan lever som pilgrim i tiden. I sig själv bär hon sin historia i det sammanhang som är hennes. I det *nu* och det *här* som är hennes formar hon sin del av verkligheten samtidigt som hon tar sitt ansvar för det som är och skall komma. I tiden och rummet lever vi som ansvariga människor för varandra och för hela Guds skapelse.

I detta ligger övertygelsen att den Gud som uppenbarade sig i Kristus genom Anden leder sitt folk över allt och i alla tider. Så kan Gudsfolket och Pilgrimsfolket med förundran "läsa" historiens berättelser om en handlande Gud. Eller

som Groome själv uttrycker det: ”Gud *är* aktiv i våra liv, men Gud *var* också aktiv i våra föräldrars och morföräldrars liv osv, bakåt i vårt folks och folkens historia. Om vi skall lära känna Gud och finna frälsning i vårt nu, måste vi erinra oss denna trosgemenskapens Story.” (Groome 1980 s 193) Det tillhör undervisningens grundläggande uppgifter att leda fram till denna kunskap.

Några centrala begrepp ur Groomes bok, *Sharing Faith* (1991)

Christian Religious Education

Christian Religious Education¹ är det begrepp Groome valt för att klargöra sin position i det amerikanska sammanhanget han skriver.² Undervisningen är ”kristen” i den meningen att den har en tydlig förankring i specifik kristen tro. Det innebär emellertid inte att den skall uppfattas som snävt konfessionell. Det viktiga är att den har en tydlig förankring. För att markera denna öppenhet kombinerar han med ”religious”. Detta ensamt skulle emellertid bli alldeles för allmänt. Det skulle kunna leda till en form av allmänreligiös undervisning, något som vi möjligen skulle kalla ”religionsvetenskaplig” i vår diskussion om ”teologi” kontra ”religionsvetenskap”.³ Groome vill ta vara på den senares anspråk på vetenskaplig stringens utan att för den skull uppge den specifika orienteringspunkt som en bestämd kristen tro erbjuder.

Undervisningens natur

Christian Religious Education har tre konstitutiva element, som den enligt Groomes mening delar med all religiös undervisning. Den är

- en *transcendent* aktivitet; dvs en strävan att vårda, göra medveten och till en personlig erfarenhet, en mänsklig förmåga till det transcendent. Det kan innebära uppmuntran av människor till att tolka sina liv, relatera sig till andra och engagera sig i världen på ett sätt som trovärdigt uttrycker vad de uppfattar som det yt-

terst viktigaste i livet, dvs ställer in livet som helhet under trons perspektiv.

- en *ontologisk* aktivitet; dvs något som rör människors hela varelse i grunden. Kristen undervisning vänder sig inte till ”ting” utan till *människor* i deras totalitet, i deras grundläggande existens.

- en *politisk* aktivitet; dvs (i anknytning till grek. *politike*, rusta människor för ett ansvarigt liv som medborgare). För Groome innefattar detta all aktivitet som påverkar människors liv som sociala varelser i tiden. Gång på gång beskriver Groome människan som ”agent-subjects-in relationships”. I denna mening (med referens till Platon och Aristoteles) är all undervisning ”politisk”.

Kunskap handlar för Groome om hur man lever sitt liv och formar det för sig själv och för andra. I detta ligger möjligheter och makt med syftning mot framtiden. ”Om vi uppfattar människor som ’beings in place and time’, dvs som historiskt förankrade och ömsesidigt beroende (interdependent) agenter, i vars nuvarande kontext på en gång konsekvenserna av det förgångna gör sig gällande och möjligheterna för en delad (shared) framtid är för handen, då innebär undervisning, (enl. Huebner) ’the futuring of the person and the futuring of a society’.” (Groome 1991 s 12)

Att förneka undervisningens ”politiska” element är att skilja ”knowing” från ”being”, menar Groome. Han fortsätter: ”My point is to affirm precisely what christian believe – that God calls to incarnate their relationship with God in a communal way of life patterned on the life of Jesus, whose historical commitments were profoundly social.” Och, fortsätter han med referens till andra Vatikankonciliet: ”Även om den kristna kyrkan inte är bunden till någon viss kultur, något politiskt eller socialt system” är det omöjligt att undervisa om kärlek, rättvisa, fred osv och förbli ”apolitisk”.

Undervisningens mål

För att uttrycka undervisningens yttersta syfte använder sig Groome av den bibliska symbolen, *Guds rike* (the reign of God). Detta är det allt överordnade målet, till vilket sedan fogas delmål, som följer av det första. Groomes teo-

¹ Begreppen ”Christian Religious Education” och ”Religious Education” används både för vårt religionspedagogik och religionsundervisning.

² Se inledningen till Groomes bok från 1980.

³ Ett exempel på en framträdande amerikansk religionspedagog med denna hållning är Michael Lee.

centriska grundhållning blir tydlig i följande punkter om undervisningens mål:

- *for the Reign of God*; det uttrycker på ett symboliskt sätt Guds suveränitet över hela skapelsen och historien, himlen och jorden, nuet och framtiden; det syftar på Guds avsikt om fred och rättvisa, kärlek och frihet, helhet och fullhet; en Gud som är aktiv i partnerskap med människor...; Guds rike är framför allt en gåva...; det handlar om något som redan börjat men ännu inte fullbordats...; Guds rike i Jesus är symbolen för både hopp och uppfordran till handling, löfte och ansvar... "only by engaging people's whole 'being' as agent-subjects-in-relationship are we likely to educate them for the reign of God. (s 17)

- *for lived Christian Faith*; detta (del)mål kommer till uttryck i en trefaldig dynamik mellan begreppen "believing, trusting och doing God's will";

- "believing" uttrycker en kognitiv/mental dimension av kristen tro, både *övertygelse* och *beslut*;

- "trusting" uttrycker en affektiv/relationell dimension av kristen tro; denna 'förlitan på' uttrycker en relation till Gud genom Kristus, vilken näres och förverkligas i gemenskap med en kristen trosgemenskap och en trosdimension som blir avgörande för relationen med andra människor. Därför är kristen undervisning inriktad på att stödja människors växt i kristen tro till 'agent-subject-in-relationship', präglad av "trusting".

- "doing" uttrycker en handlings- och lydnadsorienterad dimension av kristen tro; här handlar det om att 'göra Guds vilja'. Groome refererar här bl a till Gal. 5:6 – "tron, som får sitt uttryck i kärlek." och framhåller att lydnadsdimensionen, att göra Guds vilja, faktiskt beskrivs som ett *uttryck för tron* - inte som en konsekvens av tron! (21) Till detta fogas ytterligare bibelteologiska argument om hur såväl GT och NT ofta binder samman tron med trons praxis till en oskiljaktlig enhet: att "känna" Gud är att vara ett med Gud i tro och handling. (i annat sammanhang kan Groome beskriva denna gudsrelation som "wisdom"; se nedan).

- *for the Wholeness of Human Freedom – Fullness of Life for All*; utförligt och kristocentriskt argumenterar Groome för en tro som befriar och att denna befrielse innefattar hela skapelsen. Med begrepp som "Gud för oss" lyfter han fram Jesus som Frälsaren, som försonaren, som gudomliggöraren, den som återställer, återuppriktar gudsligheten (23). Jesu lidande och död beskrivs som uttryck för Guds solidaritet med de förtryckta, de maktlösa och lidande folken. Kristen undervisning kan därför aldrig nöja sig med munnens bekännelse till frihet utan syftar till en livets enhet, till att forma människor till delaktighet i kamp för frihet.

En holistisk kunskapssyn – 'conation' - 'Wisdom' (s 26ff)

- I sin bok från 1991 brottas Groome ingående med att finna ett tydligt och täckande uttryck för den "kunskap" kristen undervisning har som mål. Begreppet måste vara omfattande nog att rymma både den kognitiva, affektiva och viljemässiga aspekten. Han stannar för det svårfångade ordet "conation" som i stort tycks vara synonymt med det bibliska bruket av ordet "vishet" (*wisdom*), som uttrycker en livshållning som omfattar hela den mänskliga existensen.

"Wisdom" eller "conation" omfattar hela människan och uttrycker i den bibliska kontexten en total enhet med Gud. I den meningen är det som Kristus framställs som "Guds vishet", han som till fullo *känner* Gud. I västerländsk tradition har kunskapsbegreppet försvävats, vilket också drabbat den kristna undervisningen.

- *ontologisk kunskap* – med detta begrepp vill Groome tydliggöra kunskapens grundläggande karaktär; den kan inte begränsas till sådant som tillfogas i form av olika former av vetande och insikter; *kunskapen har med själva varandet*, the being, att göra. Man skulle kunna säga att kunskapen sitter i kroppen, den är något mer än en addition av kognitiv, affektiv osv kunskap. Denna "ontologiska" (being) syn på kunskapen utvecklar Groome efter tre linjer:

- *being* syftar på hur mänskliga varelser som *existerande, varande*. Människor är historiska varelser, de lever i tiden och rummet; de kan därmed sägas vara 'historical agent-subjects-in-relationship'.

– *being* kan också läsas som verb, *be-ing*, något i vardande. Som människor existerar vi i relationer med... och befinner oss i rörelse, på väg att bli...

– *being* syftar också på den mänskliga varelsen som sådan, *vad hon innerst inne är*, exempelvis som Guds avbild;

– som ett fjärde element reflekterar Groome över människan med hjälp av ordet "*remembrance*" i betydelsen av medvetenhet med avseende på att ta ställning, fatta beslut och allt sådant som hör samman med vår "being" i världen. Det rör sig här om att *bli varse* och *komma till insikt* om vem man är och *vad man har att göra i de situationer* man lever i.

– slutligen visar Groome på betydelsen av att *bli medveten om sin kontext*, sitt sammanhang. Här finner vi åter Groomes ofta förekommande lek med ord: "re-membering", som leder över till att återupptäcka sin tillhörighet (membership), att komma till sig själv. Att hitta tillbaka till sig själv, att bli ett subjekt, är förutsättningen för att bli en ansvarig människa för andra. (34)

Shared Christian Praxis

Jag lämnar här ett par spännande kapitel om kunskapsteoretiska utvecklingslinjer och en vidareutveckling av Groomes egen kunskapssyn och stannar vid kapitel 4, som utgör en introduktion till "Shared Christian Praxis" (s 134ff), ett av de verkliga nyckelbegreppen i Groomes pedagogiska tänkande.

De konstitutiva komponenterna

Kapitlet inleds med en sammanfattning, där han kort förklarar vad han menar med orden "shared", "christian" och "praxis":

"Shared christian praxis" är en participativ och dialogisk pedagogik, i vilken människor reflekterar kritiskt över sin egen historiska verksamhet (agency) i tiden och rummet och över sin sociokulturella verklighet, har gemensam tillgång till kristen Story/Vision och personligen tillämpar den i överensstämmelse med den kreativa avsikten till förnyad praxis av kristen tro med inriktning på Guds herravälde över hela skapelsen."

• *Praxis* kan ur pedagogisk synpunkt beskrivas ur tre perspektiv:

– den *aktiva* (active) aspekten av praxis inkluderar alla kroppsliga, mentala och viljemässiga aktiviteter, genom vilka vi avsiktligt ger uttryck för vår agent-subjekt-roll i tid och rum.

– den *reflektiva* aspekten av praxis är en kritisk reflexion över ens egna och samhällets "handlingar".

– den *kreativa* aspekten av praxis innefattar och bygger på de två redan nämnda; den aktiva innebär såväl "producing" som "doing"; den reflektiva innefattar kreativ och social inlevelseförmåga. Som "eget" tillkommer här en etisk aspekt med syftning på det etiskt ansvariga handlandet.

De treskall uppfattas som en enhet i människors "present praxis"...

• *Christian*... (behöver kanske ingen ytterligare kommentar)

• *Shared* (s 142ff) är ett ord som pekar på ett ömsesidigt partnerskap, aktiv delaktighet och dialog med sig själv och med andra, med Gud och med den kristna trons Story/Vision; (detta utvecklar Groome vidare i enskildheter...)

Arbetet med de enskilda "movements" i Shared Christian Praxis utgör den metod för det pedagogiska arbetet, som Groome utvecklat. I sin helhet bygger metoden på att föra samman den kristna trostraditionen med den enskilda människans erfarenhet, så att det kan uppstå en äkta dialog.

Till förutsättningarna hör att båda utgångspunkterna skall tas på samma allvar. Vidare kan undervisningen inte anses vara "färdig" förrän den lett fram till "ny praxis", vilket i grunden innebär att de som deltagit i undervisningsprocessen finner sin väg att *leva* den övertygelse eller insikt de kommit fram till.

The Movements of Shared Christian Praxis (146ff)

- Movement 1: Naming/Expressing "Present Praxis"
- Movement 2: Critical Reflection on Present Action
- Movement 3: Making accessible Christian Story and Vision

- Movement 4: Dialectical Hermeneutic to Appropriate Christian Story/Vision to Participants' Stories and Visions
- Movement 5: Decision/Response for Lived Christian Faith.

De fem "Movements" presenterades ursprungligen i kap 10 av boken från 1980 men får här en betydligt utförligare behandling i kapitlen 4-10. Jag utgår från att Groome själv kommer att visa hur han tänker sig att detta metodiska grepp skall kunna användas i skilda sammanhang.

Bokens senare del, Part III, har ägnats åt andra delar av församlingens funktioner såsom liturgi och predikan (kap 12), Kyrkans tjänst för rättvisa och fred (kap 13) samt en postskript om spiritualiteten i Shared Christian Praxis (kap 15) med rubriken: My pedagogical Creed as a Christian Religious Educator", ordnade efter underavdelningarna "About the Person"; "About God the Creator", "About Jesus", "About the Holy Spirit", "About the Church", "About Christian Story/Vision" och "About Ourselves as Christian Religious Educators"

Litteratur:

- *Christian Religions Education: Sharing Our Story and Vision*, HarperSanFrancisco \$ 12,55 ca) Detta är den grundläggande boken från 1980. Groome beskriver på ett personligt sätt sin pedagogiska grundsyn och metod med tydlig förankring i sin teologiska tradition i förening med en framträdande plats för befrielsepedagogiskt och dialogpedagogiskt tänkesätt. Boken blev snabbt känd i vida kretsar och följtes upp av ett stort antal artiklar och tillämpats i olika typer av undervisningsmaterial.
- *Faith. A Comprehensive Approach to Religious Education & Pastoral Ministry*. HarperSanFrancisco 1991. (569 sid; \$ 29,95) var Groomes andra större arbete med inriktning på religionspedagogisk teori. Framför allt kännetecknas den av att de teoretiska grunderna fördjupas i fråga om kunskapssynen. Vidare sker en utveckling mot andra kyrkliga handlingar.

- *Living in the Margins. Intentional Communities and the Art of Interpretation* (Terry A Velins et alias) 1996.
- *Language for a Catholic Church. A Program of Study*. 1991
- *To Act Justly, Love Tenderly, Walk Humbly. An Agenda for Ministers* (tillsammans med Walter Brüggeman m fl). 1986
- *Educating for Life: A Spiritual vision for Every Teacher and Parent*, (Thomas More Press) 1998 (480 sid; \$ 29,95 (ca)